

Måttsundar'n

MÅTTSUNDS INTRESSEFÖRENING

Medlemsblad nr 21/2006 Årgång 11

Pris 20 kr

På Ollbacken byggde Lennart en eka

Sommaren 2006

Åt det gamla ska vi binda vackra kransar

Olle Adolphssons ord i rubriken speglar väl den hållning man kan inta gentemot Måttsund förr och Måttsund nu. Så låt oss respektera och uppskatta det som har varit, låt oss förvalta kunskapen om den utveckling som har lett fram till byn av i dag, och låt oss framför allt komma ihåg att vi lever här och nu. Framtiden skapas i nuets ögonblick. Ska vi vara med och forma en trivsamt morgondag, måste vi delta i dag.

JAG HAR I ALLA ÅR beundrat och uppskattat Intresseföreningens arbete, där man hela tiden **gör** saker för ett levande Måttsund. Och det jag vill spegla i min betraktelse, är främst den oerhörda utveckling, till det bättre, som skett under mitt minnesspann på omkring 50 år. En utveckling som är lätt att avläsa i materiella termer. En decembermorgon förra året, med 15 minusgrader, snö på åkrar och i dikesrenar, sitter jag i bilen på väg till

mitt arbete i Boden och gör följande reflektion.

JAG SITTE I EN BEKVÄM bilstol, som i en modern fåtölj, jag sitter i skjortärmarna i behaglig inom-hustemperatur med värmeknappen på instrumentbrädan inställd på plus 20 grader. Efter morgonnyheterna i bilradion klockan sju, slår jag över till CD-spelaren och lyssnar till klassisk barockmusik. Kort sagt, den mest behagliga tillvaro, som om det inte vore 15 minusgrader och lätt snödrev på någon millimeters avstånd utanför bilens väggar.

OM JAG NU TÄNKER TILLBAKA på pappa, 50 år tidigare, i motsvarande situation på väg till *sitt* arbete i timmerskogen, innan snön var för djup och gjorde trädfällningen med handsåg besvärlig. Han satt bakom en häst, på hösäcken på timmerkälken. Jag var med många gånger under pojkåren. Minnet

är kallt, så vansinnigt KALLT!, trots fårskinnsvästar, näbbskor med hö och skinnhandskar.

KONTRASTEN MELLAN då och nu är slående.

Liksom på många andra av livets områden är den materiella förbättringen häpnadsväckande, under loppet av bara en generation. Vi har varma bostäder. Vi har täta och bra kommunikationer med bussar, eller bilar.

Vi har butiker fyllda av varor till sjunkande priser, vi har långa lagstadgade semestrar med möjlighet till resor. Och så vidare. Min slutsats är; det är bättre nu. Det är fint att få leva i en tid som vår.

Av Bertil Öström

Innehållsförteckning

Krönika	sid 2
Byhålen	sid 4
Från Kina till Måttsund	sid 6
Ingen valfihet	sid 7
Björnfrossa	sid 8
Efterlysning	sid 10
Sudoku; rebus	sid 11
Kosrord	sid 12
Pingviner	sid 13
Soldater i måttsund	sid 14
Flugfällan	sid 21
Nätverksträff	sid 22

WWW	sid 22
Årsplan 2007	sid 23

Byhålan

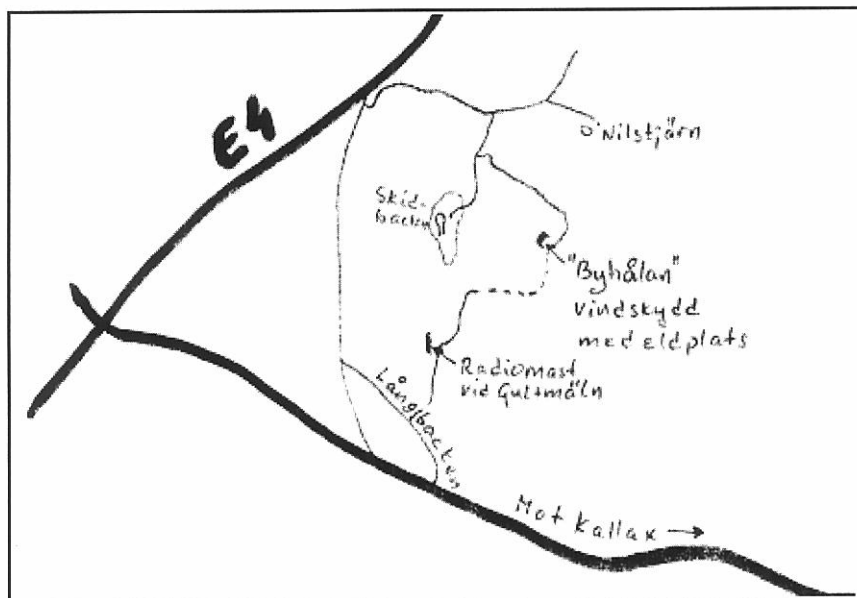
och andra smultronställen

EN SÖNDAG I OKTOBER gjorde vi, åtta personer, sex måttsundare, en Rutvikare och en från Karlsvik en vandring till Byhålan. Namnet förundrar mig, platsen ligger inte i byn, och är inte nå-gon håla, utan en trevligt rast-plats med tak och tre väggar och en välutrustad eldstad i mitten, med gott om sittplatser under tak för säkert femton personer. Intill rinner en bäck, ifall kaffe-vattnet

skulle ta slut.

Vi hade med oss våffelsmet och ett våffeljärn gjort för öppen eld, och fick nygräddade våfflor med vispgrädd och hjortronsylt till kaffet, mitt ute i skogen. Vädret var fint med förmiddagssol och klar kall luft.

MÅTTSUND ÄR ETT ELDORADO för den som är intresserad av att vistas i naturen. Vi har

många fina utflyktsmål. Öberget med utsikt över Måttsundsfjärden från bakre toppen.

Måttsunds inre fåbodar, Nilstjärns fåbodar, och Bäckmellanfåbodarna. Även om det inte är så mycket kvar av fåboden, så finns det en rastplats under tak med eldstad.

Vi har Måttsundsberget, norra och södra toppen med rastplatser, och Gustatjärn med sina många gäddor, för den som vill ta med kastspöt ut i markerna.

ETT TIPS TILL ALLA som tycker om att vara ute på senhösten och förvintern. En hobby som jag har börjat med på senare år är att plocka tranbär. Plockar gör man när blötmyrarna frusit så att de håller att gå på, men innan snön kommer.

Aldermyran, Nilstjärn, Lillträsket och Sågrträsket är bra platser för tranbär. Tranbär finns också på de flesta, även små, myrar i om-rådet.

TRANBÄR ÄR ARBETSAMT att plocka. De växer på decime-

ter-långa strån liggande på mossan i myren, så man måste ta dem ett och ett. Mest har jag fått ihop tre liter ett år. De är underbart goda råa, t ex i köttgrytor eller på biffstek. De är frusna när man plockar dem, så det blir kallt om fingrarna. Jag har klippt av yttersta delen av pek- och långfinger och tumme på en gammal handske. De håller värmen.

BYHÄLAN IGEN, enklaste vägen dit att börja på vägen upp till radartornet på Måttsundsberget. Gå sedan österut ungefär en kilometer, följ skogsbilvägen tills man är framme. Man kan också gå "bakvägen", från vägen förbi radiomasten på Gultmäln, och över kalhygget bakom Måttsundsberget.

Bertil Öström

Från Kina till Måttsund

Måttsundarns redaktion har träffat Jenny och Olov Renström, ”uppi Lovis”, som man sa för några år sedan. Fast bruket av gamla gårdsnamn minskar med en ny tid och nya boende i gårdarna. Jenny och Olov bor längs vägen mot Antnäs, högt uppe i skogskanten mot Öberget.

Vad är det för särskilt med dem då? Jo, säkert många saker. Men Jenny har gjort en påtaglig resa i livet, från mittens väldiga rike, Kina, till lilla snälla Måttsund, där furuskogen grönskar i den glesa bygden vid Bottenvikens kust.

Kontrasten måste vara väldig. Kina är ett sydligt land. Peking, eller Beijing som man skriver det numera, ligger i norra Kina, på samma breddgrad som Madrid, och det mesta av landet finns således söder därom. Jenny bodde i Chongqing i sydvästra Kina, med stad med en befolkning mångtusenfalt större än Måttsunds. Hon arbetade på ett sjukhuskontor, med ekonomiredovisning.

Hur kommer sig att man hittar man ut från Kina och tar sig hela vägen till Måttsund? Ofta har kärleken en del med saken att göra. Olov, som gjort några resor till Kina, och Jenny hade en gemensam bekant och när Olov kom till järnvägsstationen i Chongqing, så mötte Jenny för att visa honom tillrätta. Någonstans där sa det klick, eller vad det nu säger på kinesiska.

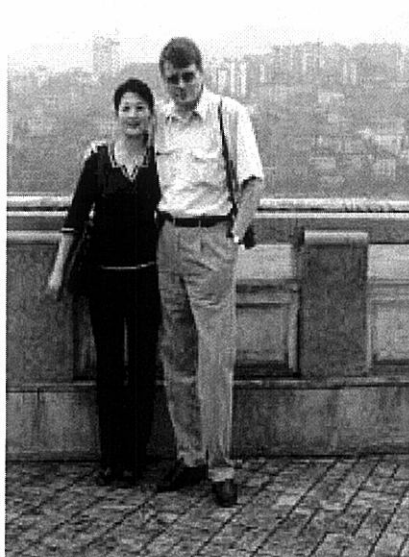
Detta hände den 5 maj 2001. Den 29 januari 2002 kom Jenny till Måttsund. Och omkring ett år senare kom Jennys dotter Sussi till Måttsund. Hon går nu på gymnasiets naturvetenskapliga program i Luleå.

Jennys stora intresse är dans. I Kina dansade hon latinamerikanska och andra internationella danser. Dansintresset har hon nu tagit upp igen. Men först lärde hon sig svenska, som hon talar mycket bra och börjat arbeta. Jenny har till och med fått med Olov till buggkurs. Dessutom har hon, vid sidan av sitt vanliga arbete, startat affärsverksamhet i liten skala.

Främst med smycken och kläder som har sitt ursprung i Kina. Olov och Jenny har planer på att utveckla verksamheten med nya typer av produkter. Det vore väldigt bra, för nya företag är en av de saker som Måttsund behöver.

Välkomna till Måttsund Jenny och Sussi !

Bertil

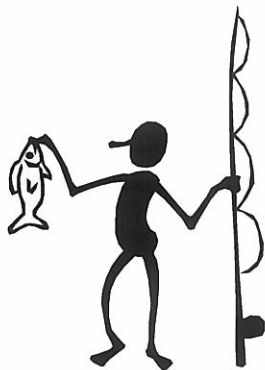

Ingen valfrihet

Vi vet ju att det varit valår i år.

Men årets sensation i Måttsund får nog ändå sägas vara den val som lantbrukarparet Ulf och Mariann såg mellan Måttsunds fjärden och Börstskär.

Det var annat än de löjor som Måttsundarna är kända för!

Replikskifte i Måttsund

- Vi kan väl träffas vid femtiden då, nedi kurvan.
- Kurvan ?
- Du vet, på Kallaxvägen, Sveriges längsta raksträcka.

Björnfrossa

Vi har björn i Måttsund. Minst en. Viltfolket tror att det finns fler. Det här är ganska nytt. I min barndom fanns det aldrig björn nere vid kusten. Men i inlandet, så nära som i Boden, fanns det björn. Personligen är jag kluven. Egentligen vill jag inte ha björn i närheten. Den ger en osäkerhetskänsla. Jag brukar göra långa vandringar i skogarna runt Måttsund. Men vetskapen om att det finns björn, tar bort en del av friden.

Jag vet, statistiskt är det ofarligt. Fast det vet inte björnen. Antal personer som dödas i trafiken i Sverige är över 400 per år, medan antalet dödade av björn är nästan noll. Alltså ska man vara i skogen, hellre än på vägen, om man är rädd om livet.

Ändå. Det är inte bara Nalle Puh som har liten hjärna. Det gäller alla björnar. En björn kan man inte förhandla med, om den har blivit arg. Det finns flera myter om björnen. Som att man ska prata högt och föra lite oväsen i skogen, så ger sig björnen i väg.

Om björnen ändå kommer, så ska man lägga sig ner och låtsas vara död, så låter björnen en vara i fred. Problemet är bara att det vet inte björnen. Och om den visste det skulle den inse att det bara är schwammel. Jag har träffat en person som attackerats av björn men överlevt. Tro mej, det var väldigt nära att han inte hade behövt *låtsas* vara död.

Björnfrossan då? Att man en stund efter mötet med björnen blir oerhört rädd, matt och börjar frysa och skaka, chock alltså. Är det så? Två sanningsvittnen, Carina Eriksson och Yvonne Bäckström, som båda sett björn, vid olika tillfällen, säger sig inte ha känt av någon björnfrossa. Å andra sidan, säger båda, vi satt i en bil.

Det är säkert skillnad om man som mors lilla Olle möter honom öga mot öga.

Det är nog bra med biologisk mångfald. Men helst vill jag ha björnen hemma, i form av skinn, på golvet framför brasan i öppna spisen.

Om du möter en björn

TIPS FRÅN RÄTTVIKS KOMMUN

Hur gör man om man möter en björn?

Om björnen ännu inte märkt din närvaro ska du lugnt och försiktigt bege dig från platsen. **Spring inte!**

Om björnen har upptäckt dig är det klokt att ge dig tillkänna och lugnt lämna platsen. Försök inte skrämma björnen.

Björnen anfaller inte om man inte provocerar den. Björnen ställer sig på bakbenen för att kunna överblicka situationen. Den avser inte att gå till anfall.

Om den ryter, fnyser eller gör blås- eller visselliknande ljud kan det vara ett tecken på att det finns kadaver eller ungar i närheten. Lämna platsen långsamt och försiktigt.

En hund som är otillräckligt tränad för att möta björn kan springa tillbaka till ägaren för att ta skydd, med björnen efter sig. Tänk då på att aggressionen är riktad mot hunden, inte mot dig. Ett gott råd; håll den björnovana hunden kopplad i björnrika trakter.

En provocerad björn kan göra ett utfall mot dig, vilket ofta är ett skenanfall. Att lägga sig på marken och vara helt passiv minimerar hotbilden för björnen. Skjut under inga omständigheter mot björnen. En skadskjuten björn är en farlig björn. Sannolikheten är mycket större att du klarar dig helskinnad ur situationen om du inte använder vapen.

Efterlysning

Den nya redaktionskommittén för tidningen Måttsundarn (Bertil och Lena) vill ha med fler i skrivarbetet.

Alla har något att berätta.

Och om Du inte tycker att Du vill skriva själv, så tipsa oss om det Du vill berätta, så hjälper vi till att skriva. Kontakta oss, se baksidan av tidningen.

Humor, är vad vi alla behöver. Lämna Din roligaste historia (eller bara en trevlig berättelse) till oss, så kanske den kan komma med i tidningen Måttsundarn.

Förslag, är vad Intresseföreningen behöver. Ska vi ordna utflykter på söndagarna, till Dilapetgruvan på Öberget, kastspöturer till gäddorna i Gustatjärn, safari för att se på björnen som håller till nere på ängset (fast den ligger väl i ide), kaffetur till Byhålan, tranbärs-plockning på Altermyran? Eller After Work någon fredag? Kommed ideer!

Gåtor

T

Ledning: "fågelsång från morgon till kväll"

En mening med 3 ord

K

Ledning: "barnlösa monarker"

En mening med 3 ord

Lösningar finns i tidningen

Knäck några nötter!

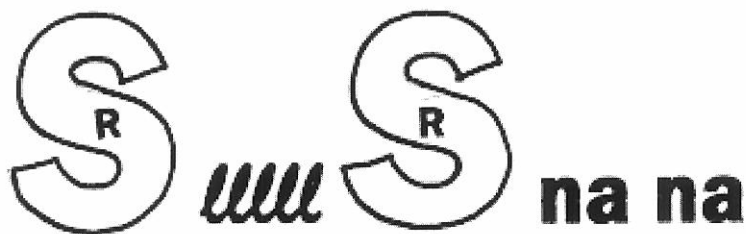
	T					D		U
		D		R	Å			
	M	Å		S	D	N		
	R	N	M	Å	T			
A			S	U	N			R
			D	A	R	M	N	
		R	A	N		Å	U	
			Å	D		R		
Å		U					M	

Visst är det roligt med sodoku!

Siffror kan förstås på alla språk men med bokstäver är det eljest.
Tänk om det till och med dyker upp nåt ord nån gång och inte bara
en massa siffror.

Alla firmanamn borde kanske ha nio olika bokstäver.

Rebus bildar en mening med 6 ord

BARNKORSORDET

	Dags att åka	Tusen kg	Nummer 18	En uggla	Svår sjukdom	Sveriges Radio	Först och sist	Nummer 18 (igen)
Kan inte flyga								
Håller man i			Nummer 18 (igen)					Inte hel
Inte ut			I ost &	Utrop		Behövs i nöd	Ti- tt- a	
Nummer 4		Ön- sk- ar- vi		Faller sakta				
Fåglar i skogen					Vill vi ha eget			
På jul- klappar				Vy- ss- ja				
	Växer Ur jorden		Seger					

Pingviner

En långtradarchaufför hade fått i uppdrag att transportera 50 pingviner till Skansen på Djurgården i Stockholm. Men han fick motorproblem och svängde in på en verkstad. Verkstadsägaren tveksade om han skulle hinna åtgärda felet under dagen. Då lasten gällde levande djur, var det viktigt att få fram transporten snabbt.

Chauffören fick syn på en annan lastbil, som just skulle lämna verkstan. Han stoppade bilen och frågade föraren om han ville köra pingvinlasten, till Skansen. Föraren samtyckte och man flyttade över pingvinerna. Och vår chaufför tog upp sextusen kronor och lämnade till den andre chauffören som ersättning för transporten, varpå denne startade färden.

Emellertid visade sig motorfelet vara en jliten ustering bara, och vår chaufför var klar snart. Han kände sig lite orolig för hur den andre skulle klara uppdraget, körde han ner mot Djurgården för att se hur det hade gått. Han fick då se den andre chauffören komma gående över Djurgårdsvägen i riktning *från* Skansen, med femtio pingviner traskande i en lång rad efter sig. Han vevade ned rutan och ropade:

- Du skulle ju lämna pingvinerna på Skansen ?
- Det är lugnt, svarade den andre chauffören.
- Vi har varit där, men det blev lite pengar över, så nu är vi på väg till Gröna Lund.

Soldater i Måttsund

Av Ingrid Vikström

Många av Måttsunds forna soldater fick offra sitt liv när de var utkommenderade. 1670 - talet var kanske det mörkaste decenniet för byns knektar. Då skördades elva liv. Flera unga män dödades i ett slag vid Ölands södra udde. Nils Andersson Hwitlock dog i ett slag vid Lund 1676. Om hustrun Anna står att läsa, en knecktaänkia uthfattigger medh 3 små barn, äger allenast 1 koo och obetrodder.

Mellan åren 1611 och 1632 var Gustav II Adolf Sveriges kung. Under hans regeringstid tillkom Äldre Indelningsverket. Det innebar att var tionde man i landet skulle göra militärtjänst. I realiteten handlade det om att tio hemman skulle utrusta en soldat.

Även före denna tid hade krigsfolk anskaffats, genom värvning, tvångsutskrivning och när behov fanns. I 1626 års jordebok finns för Måttsunds del tre knektar upptagna. Det är Jöns

Larsson, Erik Algutsson och Erik Olofsson.

Troligt är att de inte var i tjänst samtidigt utan avlöste varandra. Den äldsta soldatlängd jag hittills studerat är från 1643. Då bildade tio hemman en rote, 34:e rotan, och omfattade två hemman i Gäddvik, tre i Kal-lax, fem i Måttsund. Ett hemman höll knekt. Övriga skulle försörja honom. Knekten hette detta år Anthun Jönsson. Han ”gick för sin faders hemman i Måttsund”. Fadern hette Jöns Pedersson, nr 10 Pärnösch. 35:e rotan omfattade fem hemman i Måttsund och fem i Antnäs. Knekten hörde i detta fall hemma i Antnäs.

De bönder från Måttsund som ingick i roten hade tidigare tjänstgjort som soldater. De var Hans, Mårten och Knut Hansson, förmodligen bröder och brukare av hemman nr 8 Håmbel, nr 9 Jåones och nr 2 Kneot. Samt Olof Ericsson hemman nr 3 Äirik och Nils Dafvidsson hemman nr 7 Nisdåvis. Den

41:a rotan omfattade de bönder i socknen som var för fattiga för att kunna hålla knekt.

Bland dessa återfinns "Hustru Elisabeth i Måttsund och Jöns Jönssons hustru Kierstin". Här bör det handla om hemman nr 6 Örvärsch och nr 1 Möyr. Tilläggas kan att de hemmansnummer som anges inte gällde förrän 1699.

Nordanwäder - Uhrwäder

År 1644 framträder en bytesknecht vid namn Jöns Nordanwäder. Han var bosatt i "Mårtundh och går för Jöns Larsson i KallLax". Detta bör vara Jöns Jönsson, den man som enligt dödboken var född i Kallax, vars föräldrar hette Jöns Larsson och Kierstin. Samme man som gifte sig med Malin Jönsdotter på hemman nr 1. Hennes föräldrar hette också Jöns Larsson och Kierstin och i så fall är namnet Jöns Jönsson i stycket ovan fel. Sådana fel-skrivningar är inte helt ovanliga i gamla längder.

Namnet Nordanwäder har jag aldrig kommit i kontakt med varken förr eller senare. Kanske var det en föregångare till Uhrwäder. Under senare delen

av 1600-talet gavs soldaterna soldatnamn. Namnet tillhörde roten och soldattorpet eller hemmanet varför soldaten, om han bytte rote, också bytte namn.

De äldsta soldatnamn som förekommer i Måttsund är Uhrwäder, Mörk, Hara, Hwitlock, Hjordt, HumblaNybyggare.

Tre har gett namn åt hemman, Uhrwäder – Örvärsch, Hara – Hära och Humbla – Håmbel.

I de flesta fall var det bönder eller deras söner som blev sol dater. Man kan läsa "*antagen för eget hemman*" eller "*går för sin faders hemman*". En bonde kunde leja en dräng som fick ta tjänsten. Oändligt många unga, starka män återvände aldrig efter de faror de utsattes för. Många dödades, men dog också av farsoter. Hemma väntade föräldrar på att få återse söner, hustrur och barn på att husfadern skulle komma hem. Ibland ersattes den unge soldaten av en yngre bror som inte heller återvände.

Fakta

Skånska kriget 1675 - 1679, Karl XI, var kung Den 2 september 1675 förklarade Danmark krig mot Sverige. Danskarnas mål var att återerövra Skåne, Halland, Bleking och Bohuslän.

Slaget vid Ölands Södra Udde.

1 juni 1676.

Förlorade slaget mot danskarna och holländarna.

Regalskeppet **Kronan**, förliste.

Hastiga manövrar ledde till att krutförrådet exploderade och skeppet fattade eld.

Av besättningen på 850 man, överlevde 50.

1 – 2 juli 1677,

Slaget vid Köge utanför Köpenhamn. Förlorade mot danskarna.

Förlust, 19 fartyg av 45 och 4 200 man

Slaget vid Lund

4 december 1676.

Det blodigaste slaget som stått på nordisk mark.

Förefaller ha varit kaotiskt.

Förlust av 50 % av manskapet.

Officiellt begravdes 8357 man på slagfältet.

Källor anger att tillfälligheter ledde till att Sverige vann.

Mitten vid slaget vid Lund

utgjordes av Vesterbottens

regemente under ledning av

Zakarias Ribbing.

Totalt 10 brigader om 1650 man.

Källa: Svenska historien/
Sjättebandet. Carl XI.

En mörk period

Åren 1676-1679 kan betecknas som den mörkaste perioden för knektarna från Mått-sund. Inte mindre än elva liv skördades. Mats Olofsson Mörk, Hans Lars-son Hara och Lars Larsson Hiort. Alla tre dödade i slaget vid Ölands södra udde 1676. Nils Andersson Whitlock och Nils Nilsson - dödade i slaget vid Lund

1676.

Johan Johansson och Anders Andersson dödade i slaget vid Kjöge bukt 1677. Jöns Olofsson som ersatte brodern Mats Olofsson, Johan Persson och Nils Hansson, döda i oktober 1678 och Jöns Olofsson, död i Ystad 1679. Forskoningslängden upptog fattiga som inte var i stånd att betala sina skatter, visar på den nöd som

Kommentarer och tips

Kan männen från Måttsund varit med i dessa slag ?

Regalskeppet Kronan

Utgrävningar har pågått under 26 år och 26 000 föremål har påträffats. Finns på Kalmar Museum. I somras påträffades en kista med 10 000 silvermynt.

Slaget vid Lund - turistmål

Information på Turistbyrån samt på Kulturen i Lund. Där speglas Slaget i dagens kulturlandskap men skyltar, kartor och film.

rådde på soldathemmanet efter husfaderns död.

Hans Larsson Hara: Dårdi uthfattigh knecktaänkia och blindh hafwer 3 små barn och 1 koo allenast, mycket gjäldbunden.

Nils Andersson Hwitlock:
Hustru Anna, knecktaänkia uthfattigger medh 3 små barn, äger allenast 1 koo och obetrodde.

Johan Johansson: Hustru Dårdi qwar i stoor armodh medh fyra små barn och en halfväxt flicka, litet sådt af åkern, hafwer 3 koor dock mycket fattig och gjäld-skuldig.

Åren 1682 till 1690 genomförde

Karl XI Indelningsverket som skrev avtal med landskapen om att hålla lika många soldater som gårdarnas sammanlagda mantal beräknats till.

I Västerbotten, då innefattande Norrbotten, var antalet gårdar 1637. De inventerades och värderades sammanlagt till 1056 mantal. 2 – 4 hemman kunde bli ett helt mantal och fick bilda en rote och hålla en indelt soldat med torp och utrustning.

Vid Roteringsen 1695 finns följande rotar och soldatnamn under Måttsunds by:

Nr 27 Sedig Anders Hansson

Nr 28 Rolig Hans

Nr 29 Hiort, Anders Jönsson

Nr 30 Nybyggare Per Jönsson

Nr 31 Humbla Olof Olofsson

Nr ?? Hara Nils Olofsson

Rotehållare för Hara var ett hemman från Måttsund och två från Kallax. Åren därefter och fram till 1710 finns inga soldatrullor bevarade. Forskare anser det troligt att de sänktes tillsammans med andra papper före kapitulationen vid Perevolotjna år 1709, strax

efter slaget vid Poltava.

Efter 1710 tillhörde även rote nr 25 Smedhammare och nr 32 Uhr-väder Måttsund. Roten Smedhammare delades med bönder från Antnäs och Uhrväder med bönder från Kallax. Mellan Kallviken och Kallax går en avtagsväg mot vattnet som heter Yrvädersvägen. Det tyder på att det var där som soldaten Uhrvaders torp låg. Numera bor flera åretruntboende familjer i området, som under senare delen av 1900-talet var fritidshusbebyggelse. Gränsen mellan Kallax och Måttsund delar området. Det innebär att vissa familjer är kallaxbor och andra måttsundare.

I 1820 års roteringslängd höll Måttsunds bönder följande rotar: Nr 25 Lind (Smedhammare), Nr 26 Krigsbuss, Nr 27 Sedig, Nr 28 Rolig och Nr 29 Hjort.

Trygghet och otrygghet

Soldatyrket innebar en viss trygghet för soldatens familj. Men det var ingen dans på rosor. Före år 1715 var soldaterna ofta inhysta på en gård

eller brukade ett kronohemman. Efter detta årtal var roten skyldig att bygga och underhålla ett soldattorp med stuga, foder- och fähus, ett halvt tunnland åker, en kåltäppa samt äng till två vinterlass hö. Knek-ens kontanta förmåner omfattade lega som kunde uppgå till 100 daler kopparmynt, att utbetalas under loppet av fyra år, samt en årslön på 5-25 daler samt släpkläder. En handling från 1706 upplyser om soldaten Jacob Erssons släpkläder. Hans utrustning bestod av 1 st Säck, 2 st skiortor, 1 par skinbyxor, 1 par strumpor, 2 par Skoo, 1 st ylletröja, 1 st Halls-duuk, 1 par Fingerhanska, 1 st flaska, 1 st nattmyssa, 1 par wantar, 1 par hanskar derpå och 1 lårfor (lårfoder, kalsonger). Munderingen var avsedd för mindre högtidliga tillfällen som kompanimöten och kyrkparader. Dessutom erhöll soldaten sin livmundering från Kronan.

Oron fanns ständigt hos soldatfamiljen. Om inte familjeförsörjaren kom tillbaka efter kommendering, blev det oerhört

svårt för familjen som tvingades flytta från torpet innan en ny soldat övertog det. Det var inte ovanligt att änkan snabbt gifte om sig med en ogift soldat ibland betydligt yngre än hon själv. Att soldater kände oro inför en kommendering förstår man av en anteckning i Soldat-rullan: *Nils Johansson som vid utmarschen i mai 1716 rymdt i landet och sprung-it tillskogen.*

Fattigdom kan också skönjas, *Matz Simonsson Nybyggare kommen-derad på flottan i juni 1715, lös-gifven 1724 men då han inte kunde återbetala 180 daler koppar-mynt till rotan, står han soldat till 1728. Efter fyra års straffkom-mendering fick han avsked i juli 1728 eftersom han är lam uti vänstra foten och ej kan marschera.*

Soldaterna dog oftare av sjukdomar än av gevärskulor. Fältsjukan fick starkt fäste. Den drabbade både både be-folkning och soldater som stredd mot ryssarna vintern 1809. I Nederluleå dödbok står 135 församlingsbor, ofta flera i samma familj, avlidna av fält-sjukan under januari till maj månad detta år. Det drabbade

även soldater från sydsvenska regementen. Många av dem fick sin gravplats i Alvik i de s.k. ryssgravarna.

Tältgården – exercisfält och begravningsplats

I Västerbottens regemente in-gick åtta kompanier, däribland Luleå kompani, även kallat Liv-kompaniet. Det bestod av 175 soldater och korpraler från Luleå och Råneå socknar. I fredstid, eller när soldaten inte var kommenderad till andra orter, måste han varje söndag infinna sig vid socknens kyrka för kyrkparad. Det innebar att man samlades på kyrkbacken och marscherade in i kyrkan för att delta i gudstjänsten. Därefter följde exercis och ö-vande av handgrepp med musköt och bössa.

I Gammelstad kallades exercis-fältet Tältgården. Det låg öster om kyrkan och användes under 1700-talets tidigare del. Från 1725 var kompanimötena för-lagda till Notviken. År 1865 började Tältgården användas som begravningsplats. Batal-jonsmöten hölls under olika perioder, på Heden i Öjebyn,

Näsbyn i Kalix och Pitholms-
hed. Mellan 1882 och 1907 var
Notviken övningsplats för Liv-
bataljonen, som då bytt namn
till Norrbottens fältjägar-
regementet. I fredstid och när
soldaterna inte var på övningar
eller kommanderades till
arbeten, t.ex. bygget av Göta
kanal, ägnade de sig ofta åt
hantverksyrken som skräddare
eller skomakare. De var skyldiga
att mot obetydlig ersättning och
fri kost hjälpa bönderna i roten
med arbetet på gårdarna.

Kanalbygget genom Östergöt-
land och Västergötland mellan
åren 1810 och 1832 ses allmänt
som startskottet för Sveriges
industrialisering. Motala Verk-
stad grundades för kanalbyg-
gets behov och Sveriges första
bro i järn byggdes över slussen
i Forsvik. Arbetsstyrkan var

indelade i soldater och ryska
desertörer och arbetsredska-
pen var järnskodda träspadar.

Fram till 1840-talet fanns
soldattorpen i Måttsund i
själva byn. I samband med att
Laga skiftet 1840-43, ansåg

bönderna i byn *"att fältjäg-
artorpen som nu ligga inuti byns
huvudåker förorsaka hinder för
rediga skiftens utläggande"*.
Man föreslog en plats intill
landsvägen mellan Måttsund
och Antnäs. Myndigheterna
godkände inte platsen utan
föreslog Börtnäsheden. Ett av
motiven var att soldaterna
skulle ha tillgång till fiske-
vattnen. Efter långdragna för-
handlingar mellan Kronan och
byamännen nåddes så små-
ningom enighet och cirka 20
hektar i Börtnäsheden uppläts
till soldater från Måttsund och
Antnäs.

I nästa nummer av Måttsun-
darn har jag för avsikt att
berätta om soldatfamiljer som
från 1700-talets mitt har bott i
Måttsund.

Ingrid

Fångad av Flugfällan

Det var i somras. Plötsligt stelnade jag till och bli stillastående. Sedan lutade jag mig framåt, för att närmare studera det som fångat min uppmärksamhet.

Var det en geting?

Nä.

Jag tittade närmare.

En randig fluga som hovrade över den vita Sibiriska vallmon.

Av en slump hade jag kommit över boken Flugfällan och min sommar förändrade.

En ny värld öppnades, insekternas och framförallt blomflugornas värld.

Hundkexen blommade ovanligt rikligt i Måttsund i år och lockade till sig mycket insekter.

Det finns många olika sorter, om man ger sig tid att titta efter. Fredrik Sjöberg som skrivit Flugfällan, har samlat över 200 arter av blomflugan. Då har han begränsat sig till den ö i Stockholms skärgård där han bor, Runmarö.

Vi lät rabarbern gå i blom i år. Det är praktiskt om man ska titta på blomflugor. Rabarberns blomställning blev manshög. Jag kunde bara stå och betrakta alla flygfän som kom på besök för att dricka växtsafter och nektar.

Boken inspirerade mig att lyssna efter blomflugorna. Myggens iiiii-ande kände jag igen. Och jag vet hur bromsarna låter, då de kommer flygande när man sitter på stranden och torkar efter ett dopp. De är farligast då de tystnar.

Aj!!! Så klatschen när någon slår mot bar hud.

Jag rekommenderar Flugfällan. Den kom ut 2004 och har i år givits ut i En bok för alla och kostar 26 kr.

En bra vinterläsning som får läsaren att tänka på sommaren. Samtidigt tar den med en på resa till Kamtjatka. En bra bok ska väcka nyfikenhet, man ska lära sig något och bli inspirerad. Det blev jag.

Lena Olofsson

Nätverksträff i Avan

06-10-19

Till höstens träff var ett tjugotal Byaföreningar inbjudna. Ett tiotal samlades i Avans föreningshus. En presentation med bildspel och berättelser gav en fin bild av byn Avan. Mötesdeltagarna presenterade sig och vilken förening de tillhörde. Trafikplanerare Ellinor Isaksson från Länstrafiken berättade om deras arbetssätt och syn på framtiden. Länstrafikens uppgift är att sammanställa och göra upphandling efter de önskemål kommunerna har och presentera tidtabell till ett så billigt pris som möjligt.

Där uppkom diskussion om linjesträckningar och framför allt det lilla (a) som säger att bussen endast kör genom byn om det finns avstigande. Om det finns påstigande vet de inte vilken väg bussen tar. En skrivelse skall upprättas och sändas till Rune Karlberg, Luleå kommun, för att bussen alltid har samma linjesträckning.

Tjänsten som landsbygdsutvecklare är nu uppdelad på två 50 % s tjänster. Förutom Camilla Hansen finns nu även Charlotte Norenus för oss som arbetar med byautveckling. Avans hockey ungdomar bjöd på gott fika.

Våren träff kan bli Antnäs eller Ersnäs.

Roland Johansson, Måttsunds intresseförening

www.byar.lulea.se

Vår egen hemsida i samarbete med Luleå kommuns byautveckling.

Titta på vad alla byar i kommunen har publicerat på sina hemsidor. Välj ut den by som du vill studera närmare. Här har föreningar och företag inom byn möjlighet att helt gratis visa upp sig.

Du kan annonsera om möten eller evenemang för din förening eller företag.

Kontakta mig för införande eller uppdatering.

Webbredaktör

Roland Johansson tel 34079

Roland.johansson@lulea.st

Årsplan 2007

Måttsunds Bya förening

Styrelsemöten

Deltagare styrelsen

25 jan 19.00

22 feb 19.00

15 mars 19.00

24 maj 19.00

16 aug 19.00

1 nov 19.00

Deltagare alla bybor

Årsmöte

22 feb 19.00

Extra stormöte

15 mars 19.00

Stormöte

4 okt 19.00

Arrangemang

Valborg

30 april 19.00

Måttsundsdagen

slutet augustt

12.00-15.00

Enkel pubafton

1 sept 19.00

Advenstsfika

2 dec 12.00-15.00

Årets Aventsrika 2006

3 dec 13.00

Luleå Barbershop
sjunger

Lösning till rebus

"Ett slagsmål mellan smeder i Sigtuna"
(Ett slags små l, mellan S med R i sig, tu na)
"Trast utan rast"
"Kungar utan ungar"

MÅTTSUNDS INTRESSEFÖRENING STYRELSE

	Adress	Tel
Ordförande		
Solveig Engström	Långbackavägen 12	34115
Kassör/webbred.	solveig.engstrom@edu.lulea.se	
Roland Johansson	Långbackav. 53	340 79
Sekreterare	roland.johansson@lulea.s	
Helena Åman	Sörsundet 91	340 57
Ledamot	helenaaman@msn.com	
Monica Persson	Eliasvägen 7	343 52
Ledamot	mocca@tjohoo.se	
Greta Öhman	Måttsundsbyav.122	340 59
Ledamot		
Angelica Svanbro	Skogsbrynet 11	227709
Ledamot	angelica.svanbro@telia.com	
Torbjörn Hermansson	Kallviken 24	640 09
Suppleant	tobbe.hermansson@swipnet.se	
Katarina Berglund	Gultmalvägen 10	343 25
Suppleant	to_katarina@hotmail.com	
Bodel Blom	Måttsunds Byav.270	340 41
	bodel.blom@iss-sverige.se	
Redaktörer Måttsundarn		
Bertil Öström	Rinnelvägen 8	342 11
	bertil.ostrom@mil.se	
Lena Olofsson	Ollbacken 25	343 04
	lena@olofssonergonomic.se	

www.byar.lulea.se/mattsund